

การนวดเท้า สุขภาพทางเลือก/ อาชีพทางเลือก

วิทยานิพนธ์นี้ ศึกษา “เท้า” และผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับเท้า เพื่อทำความเข้าใจที่ทางของเท้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของเท้าที่มีต่อสุขภาพ

เท้า เป็นอวัยวะในร่างกายที่อยู่เบื้องล่างที่สุด แต่ที่ทางของมันในทางวัฒนธรรมกลับสูงข้างต่ำบ้างตามการให้คุณค่าของแต่ละสังคม ตัวอย่างเช่น ในวัฒนธรรมฮินดู เท้าได้รับการเปรียบเทียบกับวรรณะศูทร ซึ่งเป็นวรรณะล่างสุดของสังคม แม้ศูทรมีสถานะต่ำแต่ก็เชื่อว่าพวกเขาจะไม่สำคัญเพราะชนชั้นของพวกเขามีภาระหน้าที่ทางสังคม คือเป็นผู้ใช้แรงงาน ในขณะที่เดียวกัน วัฒนธรรมฮินดูมีการยกย่องเท้า กราบไหว้บูชาเท้าของผู้ศักดิ์สิทธิ์ กษัตริย์ หรือครูบาอาจารย์ ผู้อาวุโส เพื่อแสดงความนับนอบอ่อนน้อม ของผู้ทำการเคารพ แต่อย่างไรก็ตาม เท้าก็ยังคงอยู่ใกล้ชิดกับพื้นดินที่สุด มันจึงเป็นทางเปิดรับสิ่งปฏิกูล ผู้มีวรรณะสูงส่งจึงต้องมีรองเท้าไว้สวมใส่ เช่น พรหมณ์ และกษัตริย์

การนวดเท้าอาจเป็นสิ่งที่หลายคนพอใจไปรับบริการ และงานนวดเท้าได้เป็นสิ่งที่คนอื่นหลายคนเลือกเป็นอาชีพ แม้ว่า “เท้า” จะเป็นอวัยวะที่อยู่ติดพื้นดิน อยู่กับความต่ำ สกปรก และน่ารังเกียจ แต่เท้าก็ได้ทำให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์สองขา ที่หัวตั้งตรง และใช้สองมืออิสระได้อย่างภาคภูมิใจ ดังที่ บาตัย (George Bataille ค.ศ. 1897 - 1962) กล่าวไว้ในบทความเรื่อง *นิ้วหัวแม่เท้า* ว่า “นิ้วหัวแม่เท้า เป็นส่วนที่เป็นมนุษย์มากที่สุดในร่างกาย” เพราะการเปลี่ยนหน้าที่อันสำคัญของมัน มาเป็นเพียงนิ้วธรรมดาที่วางราบกับพื้น เป็นสิ่งที่แยกมนุษย์ให้ต่างออกจากสิ่งใหญ่ทั้งหลาย ผู้มีหัวที่เบาและหันไปสู่อะไรก็ตาม และสว่างไสว ในขณะที่เท้าถูกเหยียบจมในโคลนตมอยู่กับด้านที่มีมืดมิด เท้าได้กลายเป็นเรื่องของความแปลกประหลาด พิศภพการ น่าเกลียด และก่อเกิดโรคหลายอย่าง ร่างกายของมนุษย์เต็มไปด้วยลำดับชั้น ที่เท้าไม่เคยได้รับเกียรติอย่างโจ่งแจ้ง เว้นแต่เรื่องปิดบังซ่อนเร้น แต่อย่างไรก็ตาม เท้าได้ทำหน้าที่ของมันอย่างชัดเจน หัวแม่เท้าที่รองรับการยืนอันมั่นคงและสนับสนุนทุกอย่างก้าวให้กับเมืองบนที่สวายนามของมนุษย์ (ดูใน Stoekl 1986 : 20-23)

นอกจากนี้เท้าจากมุมมองของวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าอวัยวะส่วนอื่นๆ ในร่างกาย ตามองค์ความรู้ของการนวดเท้า เท้ากลายเป็นร่างกายทั้งร่างในขนาดย่อส่วน การดูแลสุขภาพ และการนวดเท้ายังส่งผลต่อสุขภาพที่ดีด้วย ประกอบกับเมื่อภาครัฐได้มีการ

ส่งเสริมในการนวดเท้าเป็นบริการเพื่อสุขภาพ จึงเกิดหมอนวดเท้าเพิ่มขึ้นมาสมทบกับอาชีพหมอนวดแบบเดิมที่มีอยู่แล้วความแตกต่างระหว่าง “หมอนวด” กับ “หมอนวดเท้า” ดูเหมือนจะอยู่ที่หมอนวดเท้าได้กลายเป็นผู้ช่วยเหลือและให้การส่งเสริมสุขภาพของผู้คนในปัจจุบัน และด้วยการสนนราคาค่าบริการที่ไม่แพงจนเกินไป

อาชีพหมอนวด เป็นอาชีพที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตชาวบ้าน และเป็นอาชีพของประชาชนทั่วไป หมอนวดในสมัยโบราณ เช่น หมอเชลยศักดิ์ หมอกลางบ้าน หมอนวดมักเป็นคนเฒ่าคนแก่ เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปความหมายของหมอนวดเปลี่ยน เป็นกลุ่มผู้หญิงจากชนบทที่อยากจน ทำให้อาชีพหมอนวดเป็นอาชีพที่สัมพันธ์กับกลุ่มคนที่ขาดทางเลือกในอาชีพ เช่น คนยากจน คนที่ได้รับการศึกษาน้อย หรือคนที่อยู่นอกกรอบบรรทัดฐานบางอย่างในสังคม พวกเขาเหล่านี้ ในท้ายที่สุดก็ต้องกลายเป็นผู้ใช้แรงงานไร้ฝีมือ ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ในแง่นี้อาชีพหมอนวดโดยตัวของมันเองจึงเป็นอาชีพของคนเล็กคนน้อยในสังคม ผู้ที่เปรียบเหมือน “เท้า” ที่แบกรับน้ำหนักของสังคมเอาไว้

จากคำบอกเล่าหมอนวดทั้งสามและทั้งเจ็ดผู้เป็นต้นตำรับการนวดกดจุดสะท้อน 62 จุด ตัวอย่างจะเป็นที่ยืนยันข้อสังเกตข้างต้น พวกเขาทั้งหมดเป็นคนที่ต้องดิ้นรน ปากกัดเพื่อหารายได้ของตัวเองและของครอบครัว อาชีพหมอนวดเท้ากลายเป็นทางเลือกให้แก่พวกเขา และเป็นทางเลือกที่ถูกหยิบยื่นให้ยามตกอยู่ในภาวะที่มองไม่เห็นทางเลือกอื่น พวกเขาพบว่าอาชีพที่สัมพันธ์โดยตรงกับอวัยวะเบื้องต้นของคนเราเป็น โอกาสในการประกอบอาชีพที่หารายได้พอเพียงกับตัวเอง และครอบครัวทั้งยังรู้สึกว่าเป็นอาชีพมีเกียรติ

หากเราจะมองว่าหมอนวดเหล่านี้คือเท้าของสังคมที่กำลังทำหน้าที่ในการพยุงสุขภาพของผู้คนในสังคม ได้ความคิดความชอบเพียงน้อยนิดเพราะพวกเขาอยู่ในมุมที่ไม่โดดเด่น และเกี่ยวพันกับความปลื้มปิติกับคุณค่าของ “ผู้ช่วยรักษาสุขภาพ” เป็นแรงหล่อเลี้ยงใจ อาชีพนี้จึงเป็นอาชีพที่สร้างสรรค์ แต่เป็นความสร้างสรรค์ที่พวกเขาสร้างสรรค์คุณค่าขึ้นมาของพวกเขามิเหมือนว่าตนเป็น “หมอ” เป็น “ครู” หรือ ถึงขั้นเป็น “พระ” เช่นที่เจ็ดผู้กำลังพยายามสร้างให้เกิดความหมายเหล่านั้นอยู่ ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเป็นการยืนยันตัวของพวกเขาเองว่าสิ่งที่พวกเขาทำมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อผู้คน และงานนี้ยังสำคัญต่อการดำรงชีพของเหล่าหมอนวด ผู้ที่ต้องหันหน้ามาสู่เท้าเพราะความจำเป็นในชีวิต

ข้อสรุปของวิทยานิพนธ์นี้อาจเป็นคำตอบที่ธรรมดาและไม่ซับซ้อน ว่าเหตุที่การนวดเท้าแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันมาจากการนวดเท้ามีที่ทางอยู่ในปฏิบัติการดูแลสุขภาพร่างกายซึ่งเป็นจุดสนใจของผู้คนในสังคมปัจจุบัน แต่ส่วนที่ผู้ศึกษาพบว่าสำคัญกว่านั้นคือการนวดเท้าสามารถ

ตอบสนองสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิตของกลุ่มคนที่เลือกมาเป็น “หมอนวด” การนวดเท้าจะไม่สามารถแพร่หลายได้หากขาดซึ่งแรงงานของผู้คนมากมายที่เลือกอาชีพนี้

เมื่อเท้าเป็นส่วนสำคัญของสุขภาพร่างกายในการนวดเท้า ในมุมเล็กๆ มุมหนึ่งหมอนวดเหล่านี้กำลังเป็นส่วนสำคัญต่อสุขภาพของสังคม เพราะหากมองในภาพรวมว่าคนกลุ่มใหญ่ที่กำลังยึดอาชีพหมอนวดกันมากขึ้นนี้สามารถสร้างงานสร้างรายได้ พวกเขาจะมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังเช่นคำยืนยันจากเจเลียว และหมอนวดทั้งสาม การนวดเท้าจึงไม่ใช่เป็นเพียงสุขภาพทางเลือก แต่เป็นอาชีพทางเลือกแก่เท้าของสังคม และเท้าเหล่านี้ก็สมควรจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่มากขึ้นด้วย

ชำนาญกหอสมุด